

Ketvirtoji pramonės revoliucija (Pramonė 4.0) - tikriausiai daugeliui žinomas terminas. O ar kada teko girdėti apie „Policing 4.0“? Šiais laikais, kai didelė dalis kasdienybės skaitmenizuota ir persikėlusi į virtualią erdvę, teisėsaugos pareigūnai turi ieškoti kitokių sprendimų, kurie atlieptų visuomenės poreikius, padėtų ją apsaugoti bei užkartyti ir tirti nusikaltimus.

„Šiuo metu daugiau nei 80 proc. nusikaltimų turi skaitmeninį komponentą, net kai nusikaltimai daromi neprisijungus (angl. *offline*). Todėl beveik kiekvienas teisėsaugos pareigūnas ir prokuroras turi žinoti pagrindus, kaip tuo pasinaudoti aiškinant nusikaltimus“, – apie pareigūnų darbo pokyčius pasakoja Paulius Klikūnas, Skaitmeninių operacijų grupės koordinatorius Europos prokuratūroje (angl. *European Public Prosecutor's Office, EPPO*), Kauno technologijos universiteto (KTU) doktorantas, Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakulteto (SHMMF) Viešojo valdymo grupės mokslo grupės mokslininkas.

[Europos prokuratūra](#), veiklą pradėjusi 2021 m., yra nepriklausoma Europos Sąjungos (ES) įstaiga, atsakinga už ES finansiniams interesams kenkiančių nusikalstamų veikų, įskaitant sukčiavimą, korupciją, pinigų plovimą, tarpvalstybinį sukčiavimą PVM, tyrimą, kaltininkų baudžiamąjį persekiojimą ir perdavimą teismui.

Pasak P. Klikūno, kuris Europos prokuratūroje yra atsakingas už naujausių technologijų panaudojimą ir pritaikymą sudėtingiems tyrimams. Ši organizacija atlieka labai svarbų vaidmenį saugant ES finansinius interesus ir užtikrinant, kad nusikaltimai, kenkiantys šioms interesams, būtų veiksmingai tiriami ir užkardomi visose valstybėse narėse.

Analizavo, kaip technologijos pritaikomos civilinėse misijose

Dirbdamas Europos prokuratūroje ir KTU P. Klikūnas taip pat atstovauja KTU ir Lietuvą Europos saugumo ir gynybos koledže (ESGK; angl. *European Security and Defence College, ESDC*). Šis ES padalinys prisideda prie ES užsienio politikos ir saugumo užtikrinimo regione bei už jo ribų apmokant ekspertus, kurie dalyvauja ar ruošiasi dalyvauti ES civilinėse misijose. KTU mokslininkai yra ESGK nariai – jie dalyvauja kibernetinio saugumo ir technologijų bei doktorantūros mokyklos klasterių veikloje.

Visai neseniai P. Klikūnas kartu su kitu KTU mokslininku Panagiotis Kostakos parengė mokymų poreikių analizę, kurioje gilinamasi į Pramonės 4.0 technologijų taikymą policijos („Policing 4.0“) veiklose, vertinant ES bendrą saugumą ir gynybą (BSGP) civilinėse misijose. Ataskaitoje, kurią patvirtino visų ES narių atstovai, nagrinėjama technologijų svarba saugumo sektoriaus reformoms tokiose šalyse kaip Kosovas, Ukraina, Sakartvelas, Irakas ir kt.

„Tai nebus dar vienas popieriukas, kuris gulės stalčiuje – su „Policing 4.0“ gimė rimta, istorinė visos ES disciplina, už kurią nuo dabar bus atsakinga Lietuva. Parengtos ataskaitos rezultatai bus pamatas gerinant misijos darbuotojų, užsiimančių kuravimo, stebėjimo ir mentoriavimo veiklomis, susijusiomis su „Policing 4.0“ technologijomis, mokymą ir tobulėjimą, o mokymų institucijos turės į ją orientuotis vykdydamos mokymus ES misijų nariams didžiųjų duomenų (angl. *Big Data*), atvirojo kodo žvalgybos (angl. *OSINT*), dirbtinio intelekto (angl. *Artificial Intelligence*), socialinių tinklų analizės, atpažinimo technologijų, virtualios ir papildytos realybės, komunikacijos ir kt. srityse“, – teigia KTU doktorantas.

KTU, Lietuvos užsienio reikalų ministerijos paskirtas nacionaliniu mokymo ekspertu, o ES valstybių narių – „Policing 4.0“ mokymų civiliniu koordinatoriumi, atliks ekspertinį vaidmenį užtikrinant standartų nustatymą, veiklų koordinavimą ir efektyvumo kontrolės palaikymą apmokant ES misijų personalą. Personalas bus mokomas, kaip panaudoti technologijas konfliktų ir karo nualintose šalyse, kur veikia ES misijos.

KTU kartu su ESGK ir Austrijos technologijų institutu ketina surengti pirmus ES mokymus šia inovacinių technologijų panaudojimo teisėsaugoje tema ES šalių pareigūnams ir ekspertams jau 2024 metais.

„Universitetas pasiruošęs atlikti šį svarbų vaidmenį. Tai ypač aktualu šiandieniam pasaulyje, kai dominuoja skirtingi duomenys ir jų gausa, Pramonės 4.0 technologijos yra itin reikšmingos didinant saugą ir saugumą“, – sako P. Klikūnas.

Technologijų potencialą būtina išnaudoti kuo greičiau

P. Klikūnas ir P. Kostakos atlikdami mokymo poreikių vertinimo analizę „Policing 4.0“ kontekste, siekė nustatyti, kokių pagrindinių žinių apie technologijas trūksta teisėsaugos pareigūnams vykdant savo pareigas.

„Norėjome įvertinti, kiek visa tai susiję su ES misijų iškeltais tikslais, siekiant padidinti efektyvumą technologijų panaudojimo srityje. Kitas tikslas – pristatyti jau esamus standartus ir harmonizuoti technologijų panaudojimo procesus, taip sukuriant vieną europietiška discipliną šioje tikrai sudėtingoje, bet labai svarbioje nišoje“, – tikina KTU SHMMF doktorantas.

Skirtingos šalys susiduria su įvairiais iššūkiais, kurie susiję su technologijų panaudojimu – tai ypač priklauso nuo šalies politikos, išsivystymo lygio, brandos. Be to, nuo teisėsaugos požiūrio į technologijas, jų panaudojimą ir gebėjimą pritaikyti.

„Įdomu tai, kad dauguma dalykų priklauso būtent nuo turimo požiūrio, o ne nuo finansinių resursų. Kuo ilgiau nesugebėsime išnaudoti technologijų potencialo, tuo labiau stiprės nusikalstamumas, o teisėsaugai reikės daugiau laiko pasivyti. Dėl to kentės paprasti žmonės“, – teigia P. Klikūnas.

Visgi technologijų panaudojimas turi savo iššūkių ir grėsmių, tad rimtai žiūrima ir į etikos bei duomenų apsaugos temas – juk atstovaujamos ES vertybės.

„Tai visa apimanti vizija, kurioje numatomos ne tik teisėsaugos institucijų veiklos, bet ir atsižvelgiama į asmens gerovę, bendrų standartų laikymąsi. Tai nėra tik technologinė vizija – labiau skaitmeninis strateginis požiūris, apimantis daugybę skirtingų Pramonės 4.0 tematikų, skirtų saugumo sektoriui efektyviau ginti fundamentalias žmogaus teises“, – sako P. Klikūnas.

Dirbo ES misijoje Ukrainoje

Siekiant teisingumo pasaulyje ir bandant koja kojon žengti su technologinėmis naujovėmis KTU doktorantas P. Klikūnas per savo karjerą jau spėjo save išbandyti skirtinguose amplua – dar studijų metu buvo prisijungęs prie Krašto apsaugos savanorių pajėgų, Lietuvos Šaulių Sąjungos veiklos, vadovavo pilietiško jaunimo organizacijai „Baltai Juoda“, vėliau dirbo Lietuvos kriminalinėje policijoje, kur teko tirti bylas, susijusias su automobilių vagystėmis, organizuotu nusikalstamumu ir korupcija.

2014 metais, prasidėjus karui Ukrainoje, Paulius ėmėsi įvairių veiksmų, siekiant padėti Ukrainos aktyvistams, nukentėjusiems organizuojant įvairias humanitarines pagalbos siuntas, ekspedicijas.

„Jausdamas, kad dar per mažai prisidėjau prie broliškos šalies gerovės, siekiau daugiau. Kai Ukrainoje buvo įsteigta Europos Sąjungos patariamoji misija (angl. *European Union Advisory Mission Ukraine, ES EUAM Ukraine*), dalyvavau atrankoje ir laimėjau. Tad policija mane delegavo darbui Ukrainoje“, – praėjusių metų pradžioje duotame interviu pasakojo P. Klikūnas.

Ten jis dirbo įvairiose pareigose, susijusiose su sunkaus ir organizuoto nusikalstamumo pažabojimu tiek strateginiu, tiek operatyviniu lygiu, vykdė veiklas, kur priimami sprendimai, susiję su Ukrainos saugumo sektoriaus dabartimi ir ateitimi.

Praeitais metais Rusijai užpuolus Ukrainą, Paulius taip pat buvo Kijeve – prasidėjus miesto bombardavimui jis grįžo į Lietuvą, bet iki šiol nuolat vyksta į Ukrainos frontą, kur gabena

KTU mokslininkas apie „Policing 4.0“: kas tai ir kodėl šiandien,
norint užtikrinti saugumą, tai kaip niekad svarbu?

humanitarinę pagalbą kariškiams ir civiliams.

